PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW DZIAŁOWY · MATEMATYKA · KLASA 3 LO I TECHNIKUM · ZAKRES PODSTAWOWY

Dział 5. Statystyka

Średnia arytmetyczna i średnia ważona, mediana i dominanta – z danych, z tabeli liczebności i z diagramu słupkowego; zmiana średniej po dopisaniu lub usunięciu danych, średnia połączonych grup, przekształcenie danych, brakujące dane przy znanej średniej lub medianie. Dziewięć kart: teoria z przykładami, ćwiczenia, zadania typu maturalnego, dwie kartkówki (A i B) i sprawdzian (A i B) – z kluczem i zasadami oceniania.

Karta	Temat	Zadania
1	**Statystyka – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady rozwiązane krok po kroku, rozgrzewka	3 zad. 7 pkt
2	**Statystyka – ćwiczenia** Ćwiczę umiejętności z działu	7 zad. 16 pkt
3	**Statystyka – zadania typu maturalnego** Polecenia i punktacja jak na maturze 2027	7 zad. 13 pkt
4	**Kartkówka 1: średnia, mediana, dominanta – grupa A** 15 minut · 9 pkt	4 zad. 9 pkt
5	**Kartkówka 1: średnia, mediana, dominanta – grupa B** 15 minut · 9 pkt	4 zad. 9 pkt
6	**Kartkówka 2: tabela, diagram, średnia ważona – grupa A** 15 minut · 8 pkt	4 zad. 8 pkt
7	**Kartkówka 2: tabela, diagram, średnia ważona – grupa B** 15 minut · 8 pkt	4 zad. 8 pkt
8	**Sprawdzian: Statystyka – grupa A** 45 minut · 20 pkt	10 zad. 20 pkt
9	**Sprawdzian: Statystyka – grupa B** 45 minut · 20 pkt	10 zad. 20 pkt

JAK KORZYSTAĆ Z ZESTAWU

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z działu i pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku – od niej warto zacząć.

- Karta 2 to ćwiczenia, a karta 3 – zadania w formule matury 2027 (polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE).
- Karty 4–7 to dwie kartkówki (po 15 minut), każda w grupach A i B. Karty 8–9 to sprawdzian (45 minut) w grupach A i B – te same typy zadań i ta sama punktacja, inne liczby.
- Klucz na końcu zestawu zawiera odpowiedzi, przykładowe rozwiązania i zasady oceniania zadań otwartych w stylu CKE (kamienie milowe, błąd rachunkowy = −1 pkt).
- Osobny plik „Powtórka” zbiera definicje, wzory (z zaznaczeniem, które są w karcie wzorów CKE), typowe błędy i test „Sprawdź się”.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: XII.2; cele ogólne I, II.1, IV.2. Miejsce w seriach podręczników: NE kl. 3 · Pazdro kl. 4 · GWO kl. 3 (ZR kl. 2) · technikum NE kl. 4. Nazwy wydawnictw i serii podano tylko informacyjnie – materiał nie jest z nimi powiązany. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Statystyka – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady rozwiązane krok po kroku, rozgrzewka

KARTA 1/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 7 pkt

PRZYPOMNIJ SOBIE

- **Średnia arytmetyczna** liczb $x_1, x_2, \ldots, x_n$: $\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \ldots + x_n}{n}$. W zadaniach często przydaje się odwrotnie: **suma danych = n · średnia** (np. średnia czterech liczb jest równa 7, więc ich suma to 28).
- **Średnia ważona** liczb $x_1, \ldots, x_n$ z dodatnimi wagami $w_1, \ldots, w_n$: $\bar{x} = \frac{w_1x_1 + w_2x_2 + \ldots + w_nx_n}{w_1 + w_2 + \ldots + w_n}$. Średnia z tabeli liczebności to średnia ważona – wagami są liczebności. Tak liczy się też średnią ocen z wagami.
- **Mediana.** Dane porządkujemy niemalejąco. Gdy danych jest n i n jest nieparzyste, mediana to wyraz środkowy (o numerze $\frac{n+1}{2}$); gdy n jest parzyste – średnia arytmetyczna dwóch środkowych wyrazów (o numerach $\frac{n}{2}$ i $\frac{n}{2}+1$). Przy tabeli liczebności liczymy „narastająco”, na którym miejscu kończy się każda wartość.
- **Dominanta** (moda) to wartość, która występuje najczęściej. Zestaw może mieć kilka dominant (np. 1, 2, 2, 3, 3 – dominanty 2 i 3); gdy każda wartość występuje tyle samo razy, dominanty nie wskazujemy.
- **Tabela i diagram.** Na diagramie słupkowym na osi poziomej są **wartości** (np. liczba książek), a na osi pionowej – **liczebności** (ile osób). Mediana i dominanta są wartościami z osi poziomej, a nie wysokościami słupków.
- **Dopisanie lub usunięcie danej:** nowa średnia = $\frac{n\bar{x} + a}{n+1}$ albo $\frac{n\bar{x} - a}{n-1}$. Dopisanie liczby większej od średniej zwiększa średnią, mniejszej – zmniejsza. **Średnia połączonych grup** to $\frac{n_1\bar{x}_1 + n_2\bar{x}_2}{n_1 + n_2}$ – nie jest to średnia dwóch średnich.
- **Przekształcenie danych:** jeżeli każdą daną pomnożymy przez $a > 0$ i dodamy b, to średnia, mediana i dominanta też zmienią się tak samo: nowa średnia to $a\bar{x} + b$. Samo dodanie liczby b do każdej danej przesuwa średnią, medianę i dominantę o b.
- **Karta wzorów CKE** (część o statystyce): średnia arytmetyczna, ważona i geometryczna oraz mediana. Dominanty w karcie nie ma. Pozostałe wzory z tej części karty nie są od 2024 r. wymagane w zakresie podstawowym.

Podgląd • Pierwsza Ławka

PRZYKŁADY Z WYJAŚNIENIEM

Przykład 1. Oblicz średnią arytmetyczną, medianę i dominantę liczb: 7, 3, 9, 4, 7, 10, 2, 6.

Suma: 48, liczb jest 8, średnia $\frac{48}{8} = 6$.

Po uporządkowaniu: 2, 3, 4, **6**, **7**, 7, 9, 10. Liczb jest 8 (parzyście), mediana = $\frac{6+7}{2} = 6{,}5$.

Najczęściej (2 razy) występuje 7 – dominanta jest równa 7.

Przykład 2. Zapytano 20 osób o liczbę rodzeństwa. Odpowiedzi: 0 – 5 osób, 1 – 9 osób, 2 – 4 osoby, 3 – 2 osoby. Oblicz średnią, medianę i dominantę.

Średnia (ważona liczebnościami): $\frac{0 \cdot 5 + 1 \cdot 9 + 2 \cdot 4 + 3 \cdot 2}{20} = \frac{23}{20} = 1{,}15$.

Mediana: danych jest 20, środkowe mają numery 10 i 11. Wartość 0 zajmuje miejsca 1–5, wartość 1 – miejsca 6–14, więc 10. i 11. dana to 1: mediana = 1.
Dominanta: 1 (9 osób).

Przykład 3. Uczeń otrzymał ze sprawdzianów (waga 3) oceny 4 i 5, z kartkówek (waga 2) oceny 3, 4 i 5, a za odpowiedź (waga 1) ocenę 6. Oblicz średnią ważoną ocen.

Licznik: $3 \cdot (4 + 5) + 2 \cdot (3 + 4 + 5) + 1 \cdot 6 = 27 + 24 + 6 = 57$. Mianownik (suma wag wszystkich ocen): $3 + 3 + 2 + 2 + 2 + 1 = 13$.

Średnia ważona: $\frac{57}{13} \approx 4{,}38$. (Średnia arytmetyczna tych ocen to $\frac{27}{6} = 4{,}5$ – wagi „ściągają” wynik w stronę ocen ze sprawdzianów i kartkówek.)

Przykład 4. a) Średnia arytmetyczna 12 liczb jest równa 15. Dopisano liczbę *x* i średnia wzrosła do 16. Oblicz *x*. b) Średnia arytmetyczna 10 liczb jest równa 8. Po usunięciu jednej z nich średnia pozostałych jest równa 7,5. Jaką liczbę usunięto?

a) Suma 12 liczb: $12 \cdot 15 = 180$, suma 13 liczb: $13 \cdot 16 = 208$, więc $x = 208 - 180 = 28$.
b) Suma 10 liczb: 80, suma 9 pozostałych: $9 \cdot 7{,}5 = 67{,}5$. Usunięto liczbę $80 - 67{,}5 = 12{,}5$.

Przykład 5. Czas dojazdu do szkoły 20 uczniów (w minutach): 10 min – 4 osoby, 15 min – 7 osób, 20 min – 6 osób, 25 min – 2 osoby, 30 min – 1 osoba. Oblicz średni czas dojazdu, medianę i dominantę.

Średnia: $\frac{10 \cdot 4 + 15 \cdot 7 + 20 \cdot 6 + 25 \cdot 2 + 30 \cdot 1}{20} = \frac{345}{20} = 17{,}25$ min.

Mediana: 10. i 11. dana. Wartość 10 – miejsca 1–4, wartość 15 – miejsca 5–11, więc mediana = 15 min. Dominanta: 15 min (7 osób – najwyższy słupek na diagramie).

ZADANIA

Zadanie 1. Dane są liczby: 5, 8, 2, 8, 7. Uzupełnij. ___ / 3 pkt

1. średnia arytmetyczna = _____ 2. mediana = _____ 3. dominanta = _____

Zadanie 2. Mediana liczb 3, 11, 6, 9, 1, 12 jest równa ___ / 1 pkt

A. 7,5 **B.** 7 **C.** 9 **D.** 6

Podgląd • Pierwsza Ławka

Statystyka – ćwiczenia

KARTA 2/9

Ćwiczę umiejętności z działu

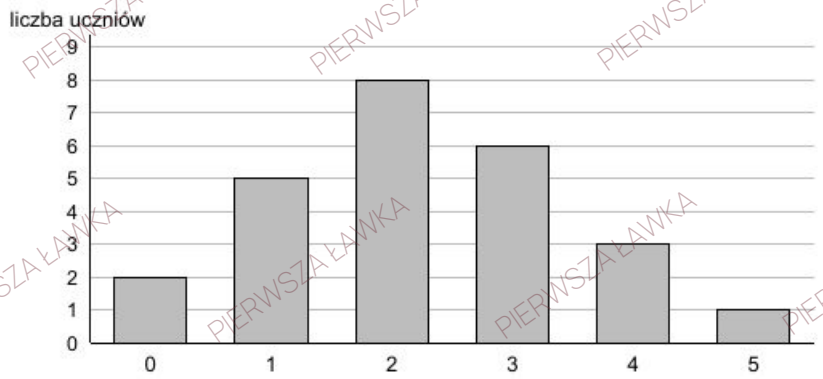
Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 16 pkt

Zadanie 1. W sklepie zapisano rozmiary butów sprzedanych w ciągu jednego dnia.

rozmiar	37	38	39	40	41	42
liczba par	3	5	8	6	2	1

Oblicz średni rozmiar sprzedanych butów, medianę i dominantę rozmiarów. ___ / 3 pkt

Zadanie 2. Na diagramie przedstawiono, ile książek przeczytali w wakacje uczniowie klasy 3b (na osi poziomej – liczba książek, na osi pionowej – liczba uczniów). Mediana liczby przeczytanych książek jest równa ___ / 1 pkt

A. 8 **B.** 2 **C.** 3 **D.** 2,5

Zadanie 3. Uczeń otrzymał ze sprawdzianów (waga 3) oceny 5 i 4, z kartkówki (waga 2) ocenę 3, a za aktywność (waga 1) oceny 6 i 4. Uzupełnij. ___ / 2 pkt

1. średnia ważona ocen = _____ 2. średnia arytmetyczna ocen = _____

Podgląd • Pierwsza Ławka

Zadanie 4. Średnia arytmetyczna liczb 4, 7, *x*, 10, 2*x* jest równa 9. Oblicz *x* i medianę tego zestawu liczb. ___ / 2 pkt

Zadanie 5. Średnia wieku jedenastu zawodników drużyny jest równa 24 lata. Po dołączeniu trenera średnia wieku wszystkich osób jest równa 25 lat. Ile lat ma trener? ___ / 2 pkt

Zadanie 6. Do każdej z liczb 3, 5, 5, 8, 9 dodano 4. Oceń, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F). ___ / 3 pkt

1. Średnia arytmetyczna wzrosła o 4.	**P**	**F**
2. Mediana wzrosła o 4.	**P**	**F**
3. Dominanta nie zmieniła się.	**P**	**F**

Zadanie 7. W tabeli podano wyniki testu (liczba punktów od 0 do 5) uczniów pewnej klasy.

liczba punktów	**0**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
liczba uczniów	**2**	**4**	**9**	**5**	**6**	**4**

Oblicz średnią liczbę punktów, medianę i dominantę. ___ / 3 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

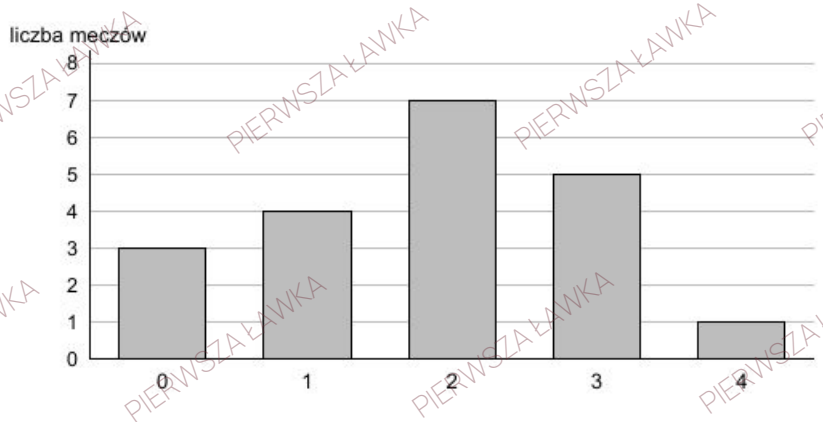
Statystyka – zadania typu maturalnego

KARTA 3/9

Polecenia i punktacja jak na maturze 2027

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 13 pkt

Zadanie 1. Na diagramie przedstawiono, ile bramek strzeliła drużyna piłkarska w kolejnych meczach sezonu (na osi poziomej – liczba bramek w meczu, na osi pionowej – liczba meczów). Drużyna rozegrała 20 meczów. ___ / 4 pkt

1.1. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Mediana liczby bramek strzelonych przez drużynę w jednym meczu jest równa ___ / 1 pkt

A. 1,85 **B.** 2,5 **C.** 7 **D.** 2

1.2. Uzupełnij zdania. Wpisz odpowiednie liczby w wykropkowanych miejscach, aby zdania były prawdziwe. ___ / 2 pkt

1. Dominanta liczby bramek strzelonych w jednym meczu jest równa _____ .
2. Średnia arytmetyczna liczby bramek strzelonych w jednym meczu jest równa _____ .

1.3. Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe. ___ / 1 pkt

1. W co najmniej połowie meczów drużyna strzeliła co najmniej dwie bramki.	**P**	**F**
2. W 30% meczów drużyna nie strzeliła bramki.	**P**	**F**

Zadanie 2. Średnia arytmetyczna sześciu liczb: 3, 8, 5, 10, *x*, *y*, jest równa 7.
Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Suma *x* + *y* jest równa ___ / 1 pkt

A. 26 **B.** 14 **C.** 16 **D.** 9

Zadanie 3. Średnia arytmetyczna czterech liczb: *a*, *b*, *c*, *d*, jest równa 6.
Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Średnia arytmetyczna liczb 2*a* + 1, 2*b* + 1, 2*c* + 1, 2*d* + 1 jest równa ___ / 1 pkt

A. 13 **B.** 12 **C.** 7 **D.** 14

Zadanie 4. Kino sprzedało w sobotę 100 biletów w trzech cenach.

cena biletu (zł)	20	25	40
liczba biletów	30	50	20

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe. ___ / 1 pkt

1. Średnia cena sprzedanego biletu jest równa 26,50 zł.	**P**	**F**
2. Mediana cen sprzedanych biletów jest równa 25 zł.	**P**	**F**
3. Średnia cena sprzedanego biletu jest równa średniej arytmetycznej cen trzech rodzajów biletów.	**P**	**F**

Zadanie 5. Do zestawu liczb 4, 6, 9, 13, 15 dopisano liczbę *x*. Mediana otrzymanego zestawu sześciu liczb jest równa 10.
Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Liczba *x* jest równa ___ / 1 pkt

A. 12 **B.** 10 **C.** 13 **D.** 11

Zadanie 6. Średni wynik testu 25 uczniów klasy 3a jest równy 62 punkty, a średni wynik tego samego testu 15 uczniów klasy 3b jest równy 70 punktów. Oblicz średni wynik testu wszystkich uczniów obu klas. Zapisz obliczenia. ___ / 2 pkt

Zadanie 7. Średnia arytmetyczna ośmiu liczb jest równa 12. Z tego zestawu usunięto dwie liczby, których różnica jest równa 6, i wtedy średnia arytmetyczna pozostałych liczb była równa 11. Wyznacz usunięte liczby. Zapisz obliczenia. ___ / 3 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

Kartkówka 1: średnia, mediana, dominanta – grupa A

15 minut · 9 pkt

KARTA 4/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 9 pkt

Zadanie 1. Dane są liczby: 6, 2, 9, 4, 9, 3, 2, 9. Uzupełnij. ___ / 3 pkt

1. średnia arytmetyczna = _____
2. mediana = _____
3. dominanta = _____

Zadanie 2. Średnia arytmetyczna pięciu liczb jest równa 7. Do tych liczb dopisano liczbę 13. Średnia arytmetyczna sześciu liczb jest równa ___ / 1 pkt

A. 7 **B.** 10 **C.** 8 **D.** 9

Zadanie 3. Średnia arytmetyczna liczb 3, x, 7, $2x$, 10, 4 jest równa 6. Oblicz x. Wyznacz medianę i dominantę tego zestawu liczb. Zapisz obliczenia. ___ / 3 pkt

Zadanie 4. Średnia wieku dziewięciu osób jest równa 30 lat. Gdy jedna osoba wyszła, średnia wieku pozostałych osób była równa 28 lat. Ile lat ma osoba, która wyszła? Zapisz obliczenia. ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Sprawdzian: Statystyka – grupa A

45 minut · 20 pkt

KARTA 8/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 20 pkt

Zadanie 1. Dane są liczby: 14, 3, 8, 21, 5, 9, 17.
Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Mediana tych liczb jest równa ___ / 1 pkt

A. 21 **B.** 9 **C.** 8 **D.** 11

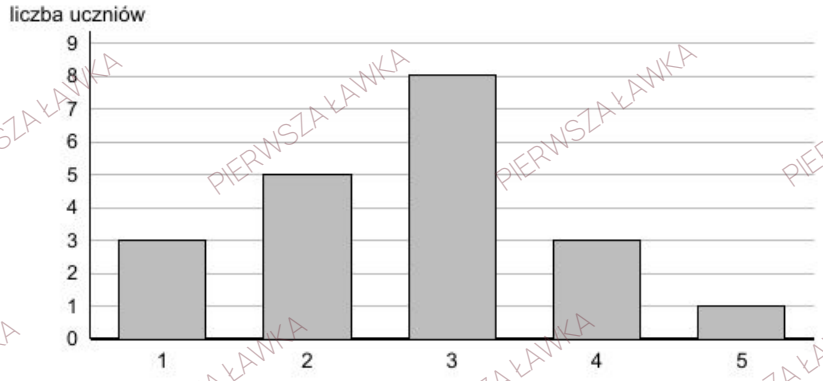
Zadanie 2. W tabeli podano liczbę błędów w dyktandzie popełnionych przez uczniów pewnej klasy.

liczba błędów	0	1	2	3
liczba uczniów	5	9	7	4

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Średnia liczba błędów w dyktandzie jest równa ___ / 1 pkt

A. 6,25 **B.** 1 **C.** 1,4 **D.** 1,5

Zadanie 3. Na diagramie przedstawiono, ile godzin w tygodniu przeznaczyło na naukę do matury 20 uczniów (na osi poziomej – liczba godzin, na osi pionowej – liczba uczniów).
Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe. ___ / 1 pkt

1. Mediana czasu nauki jest równa 3 godziny.	**P**	**F**
2. Średni czas nauki jest większy od mediany czasu nauki.	**P**	**F**

Zadanie 4. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Średnia arytmetyczna czterech liczb jest równa 10, a średnia arytmetyczna sześciu innych liczb jest równa 15. Średnia arytmetyczna wszystkich dziesięciu liczb jest równa ___ / 1 pkt

A. 13 **B.** 14 **C.** 12,5 **D.** 25

Podgląd • Pierwsza Ławka

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Statystyka – kartkówki, sprawdzian i karty pracy z powtórką, matematyka, klasa 3 LO i technikum (zakres podstawowy)

Podgląd pokazał 10 z 31 stron. Pełna wersja: 31 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Statystyka – najważniejsze wiadomości – 3 zadania, 7 pkt
- Karta 2: Statystyka – ćwiczenia – 7 zadań, 16 pkt
- Karta 3: Statystyka – zadania typu maturalnego – 7 zadań, 13 pkt
- Karta 4: Kartkówka 1: średnia, mediana, dominanta – grupa A – 4 zadania, 9 pkt
- Karta 5: Kartkówka 1: średnia, mediana, dominanta – grupa B – 4 zadania, 9 pkt
- Karta 6: Kartkówka 2: tabela, diagram, średnia ważona – grupa A – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 7: Kartkówka 2: tabela, diagram, średnia ważona – grupa B – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 8: Sprawdzian: Statystyka – grupa A – 10 zadań, 20 pkt
- Karta 9: Sprawdzian: Statystyka – grupa B – 10 zadań, 20 pkt Karta 1 przypomina teorię i pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/matematyka-liceum-klasa-3-dzial-05-statystyka